

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

28

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 168

**İstanbul Milletvekili Numan Kurtulmuş'un
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak
Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların
Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin
Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna
Dair Kanun Teklifi (2/2344) ve Dışişleri Komisyonu
Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2344 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4

- Genel Gerekçesi4

• Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi5

• Dışişleri Komisyonu Raporu6

• Muhalefet Şerhi13

• Teklif Metni14

• Dışişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin14

• Anlaşma Metni15

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Gelen Kâğıtlar Listesi’nde yayımlanan 1475936 evrak numaralı “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma”nın onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun teklifi ve gerekçesi ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Numan Kurtulmuş

İstanbul

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/2344)	
ESAS	Dışişleri Komisyonu
TALİ	Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının ana amacı, beraberinde yalnızca sermaye değil aynı zamanda teknoloji, yönetim becerisi, uluslararası pazarlara giriş imkânını da getiren doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını taraf ülkeler arasında teşvik etmek ve ilgili ülkenin hukuk düzeni içinde bu yatırımların korunmasını sağlamaktır.

Ülkemiz müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelere açılması, aynı zamanda yabancı yatırım ve ileri teknolojinin ülkemize gelmesi yolu ile ekonomimizin küreselleşen dünya ekonomisi içinde etkin bir şekilde yer alması, genel ekonomik politikamızın ana hedefleri arasındadır. Bu çerçevede, ülkemizde yapılan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının korunması ve daha fazla yabancı sermaye girişinin özendirilebilmesi için yatırım ve ticaret ilişkilerimizin yoğun olduğu veya bu ilişkilerin gelişmesine yönelik potansiyele sahip olduğu düşünülen ülkelerle Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının imzalanmasına 1962 yılında başlanmıştır. Ülkemizin sermaye ihraç eder hale gelmesi ile bu süreç hızlandırılmıştır.

Bu itibarla 22 Nisan 2024 tarihinde Bağdat’ta imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma”nın temel esasları aşağıda özetlenmiştir:

1. Anlaşmaya taraf ülke sınırları içinde gerçekleştirilen yabancı sermayeli yatırımların ve yatırımlarla ilgili faaliyetlerin tabi olacağı muameleyi belirleyerek ekonomik işbirliği için uygun şartları oluşturmak.

2. Türkiye ve Irak’ta yabancı yatırımların kamulaştırma ve devletleştirme yönünden tabi olacağı muamele ve sahip olduğu haklara açıklık getirmek.

3. Her iki ülkede taraf ülke yatırımcıları ile ev sahibi devlet arasında yatırımlarla ilgili çıkabilecek ihtilafların çözüm yollarını tespit etmek.

4. Her iki ülkenin yatırımcılarının elde ettiği kârların ve diğer gelirlerin gecikme olmaksızın transfer edilmesini güvence altına almak.

Daha istikrarlı bir yatırım ortamının teminini öngören söz konusu Anlaşma ile iki ülke arasındaki sermaye akışında artış gerçekleşmesi beklenmektedir. Anlaşma, yatırımcılara ekonomik ve yasal güvence verirken taraf ülkelere yeni herhangi bir yük getirmemektedir.

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

Sayı: Z-90666677-599-241455

12 Ağustos 2024

Konu: Anlaşma

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

22 Nisan 2024 tarihinde Bağdat'ta imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma”yı Anayasanın 90 ıncı maddesi gereğince onaylanması uygun bulunmak üzere ilişikte bilgilerinize sunarım.

Recep Tayyip ERDOĞAN

Cumhurbaşkanı

Dışışleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışışleri Komisyonu

19/11/2024

Esas No: 2/2344

Karar No: 129

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2344 esas numaralı, “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi”, Komisyonumuzun 14/11/2024 tarihinde yaptığı 12’nci toplantısında görüşölmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

1. Giriş

Cumhurbaşkanlığınca 12/08/2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma, 14/08/2024 tarihinde İstanbul Milletvekili Numan Kurtulmuş imzasıyla “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Teklifi” olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuştur. 2/2344 esas numaralı Kanun Teklifi 15/08/2024 tarihinde esas komisyon olarak Dışişleri Komisyonuna, tali komisyon olarak Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji Komisyonuna havale edilmiştir.

Teklif, Komisyonumuzun 28’inci yasama dönemi 14/11/2024 tarihli 12’nci toplantısında Dışişleri Bakanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yetkililerinin de katılımlarıyla görüşülmüştür.

2. Teklifin İçeriği

Komisyonumuza havale edilen metinler incelendiğinde Teklif ile, taraf ülke sınırları içinde gerçekleştirilen yabancı sermayeli yatırımların ve yatırımlarla ilgili faaliyetlerin tabi olacağı muamelenin, taraf ülkelerde yabancı yatırımların kamulaştırma ve devletleştirme yönünden tabi olacağı muamelenin, taraf ülke yatırımcıları ile ev sahibi devlet arasında yatırımlarla ilgili çıkabilecek ihtilafların çözüm yollarının, taraf ülke yatırımcılarının elde ettiği kârların ve diğer gelirlerin gecikme olmaksızın transfer edilmesinin düzenlenmesini öngören Anlaşma’nın onaylanmasının uygun bulunmasının amaçlandığı görülmektedir.

3. Komisyon Görüşmeleri

Komisyonumuzda Teklif’in tümü üzerinde yapılan görüşmelerde¹;

Dışişleri Bakan Yardımcısı Nuh Yılmaz ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürü Ahmet Halit Hatip tarafından;

Farklı ülkelerle imzalanan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) anlaşmalarının genel itibarıyla şablon anlaşmalar olduğu ve birbirinin tekrarı niteliğinde olup çok az farklılık ihtiva ettiği,

Yabancı bir ülkede yatırım yapan yatırımcılar için büyük önem taşıyan yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşmalarının esas olarak yabancı yatırımcıya ev sahibi ülke tarafından uygulanacak muamelenin sınırlarının belirlenmesi, yatırımcıların yatırım yaptıkları ülkelerdeki temel hak ve menfaatlerinin uluslararası hukuk temelinde korunması, yatırımcı ile ev sahibi devlet arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası tahkime başvurulması, kâr transferlerinin güvence altına alınması, ev sahibi devletçe yapılması muhtemel kamulaştırma işlemlerinin şartlarının belirlenmesi, kamulaştırma veya devletleştirme hâlinde yatırımın gerçek bedelinin makul olmayan bir gecikme olmaksızın ödenmesi, savaş veya iç karışıklık hallerinde zarar gören yatırımcılara tazminat ödenebilmesi gibi amaçlara hizmet ettiği,

Müzakereleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülen YKTK anlaşmalarının en önemli yönünün yatırım uyuşmazlıklarının uluslararası tahkim aracılığıyla çözüme kavuşturulmasına imkân sağlamak suretiyle yatırımcılara ev sahibi ülkenin yargı sistemine ilave bir seçenek sunduğu,

¹ Komisyonun toplantı tutanaklarına aşağıdaki bağlantı adresinden ulaşılabilir:

<https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakGoster/4032>

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu’nun yürürlüğe girmesinin ardından ülkemizce 1962 yılında ilk kez Almanya ile YKTK anlaşması imzalanmış olup hâlihazırda 89 ülkeyle YKTK anlaşmasının yürürlükte olduğu,

Irak ile yapılan 22 Nisan 2024 tarihinde imzalanan YKTK anlaşmasının ülkemiz taslağına dayanmakta olduğu ve uluslararası güncel yatırım hukuku standartlarına sahip bir anlaşma metni olduğu,

Irak’ın ihracatımızda üçüncü sırada yer aldığı, Irak ile ülkemiz arasında ticaret, ulaştırma, yatırımlar ve altyapı projelerinde iş birliğinin geliştirilmesi için yüksek bir potansiyel bulunduğu,

Türkiye’nin, Irak’taki Sudani Hükümetinin ekonomik kaynakların çeşitlendirilerek ülkenin ham petrol ihracatına bağımlılıktan kurtarılmasını, yeniden imarı ve altyapı projelerini önceleyen yaklaşımını desteklediği,

Irak’ın kalkınma sürecinin, müteahhitlik projeleri ve Türk özel sektörünün yatırımları açısından önem taşıdığı, Sayın Cumhurbaşkanımızın 22 Nisan 2024 tarihinde Irak’ı ziyaretleri sırasında imzalanan YKTK anlaşmasının bu bağlamda atılmış önemli bir adım olduğu,

Türk firmalarının Irak’taki yatırımları gerçekleştirebilmek için yasal güvenceye ihtiyaç duyduğu, bahse konu anlaşmanın bu kapsamda özel sektörümüz için teşvik edici ve destekleyici olacağı,

Yatırım ilişkilerinin kurumsal bir çerçevede ele alınmasını sağlayacak anlaşmanın daha istikrarlı bir yatırım ortamı oluşturacağı ve iki ülke arasındaki doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının artmasını sağlayacağı,

Anlaşmanın Irak’ta da Parlamento onayına tabi olduğu ancak henüz Irak tarafındaki onay işlemlerinin tamamlanmadığı,

Irak’taki uluslararası tahkim kurumu olarak ICSID veya UNCITRAL’ın seçenek olarak belirlendiği,

Türkiye ile Irak arasındaki ikili ticaret hacminin 2023 yılında 20 milyar dolar olduğu ve ülkemizin ihracatının 12,8 milyar dolar; Irak’tan yapılan ithalatın 7,2 milyar dolar seviyesinde olduğu,

İhracatımızda yer alan başlıca ürünlerin altın, gümüş ürünleri, metaller, tahıl ürünleri ve elektrikli makineler olduğu; ithalatımızda ise petrol ürünleri, altın, demirli metal ürünlerinin olduğu,

2002-2024 döneminde Irak’ın Türkiye’deki toplam yatırımının 13 milyon dolar olarak gerçekleştiği, aynı dönemde Türkiye’nin Irak’taki yatırımlarının ise 500 milyon dolar seviyesinde gerçekleştiği,

Ülkemizde şu an 3.462 adet Irak sermayeli şirket bulunduğu ve bugüne kadar Irak sermayeli şirketlerle 96 adet teşvik belgesinin imzalandığı,

Bu anlaşmalar ile temel hedefin, ülkelerimiz arasındaki sanayi konularında iş birliklerinin artırılması ve böylelikle her iki ülkenin de gelişimini desteklemesi olduğu,

Uluslararası finans kuruluşları nezdinde bu anlaşmaların kolaylaştırıcı etkisinin çok yüksek olduğu, özellikle İslam Kalkınma Bankası, Dünya Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının çok taraflı kalkınma bankalarının bir ülkenin şirketine finansman sağlarken çıkabilecek herhangi bir durumda, oluşabilecek sorunlarda gidilebilecek bir üst mahkemenin veya bir çözüm mekanizmasının oluşturulmuş olmasının bu finans kuruluşlarının şirketlere finansmanını kolaylaştırıcı bir etkiye sahip olduğu,

Bu anlaşmanın Türkiye’nin ve Irak’ın faydasına olacak bir anlaşma olduğu için alternatif ticaret yollarını gündeme getiren bazı ülkelerin bu konudan çok da memnun olmayabilecekleri ve bunun bir alternatifi olarak “IMEC” diye tabir edilen ve Hindistan üzerinden, Suudi Arabistan ve İsrail üzerinden yürütmesi planlanan bir projeyi gündeme getirdikleri,

Kalkınma Yolu kadar gerçekçi bir alternatif olmasa da İran üzerinden Rusya'ya devam edecek bir alternatifiñ şu anda desteklendiği ancak en rasyonel, en ucuz, en yapılabilir alternatif olarak Kalkınma Yolu Projesi'nin görüldüğu,

ifade edilmiştir.

Komisyon Üyeleri tarafından;

Ortak tarihi ve beşerî ve kültürel bağlara sahip olduğumuz komşumuz Irak'ın ölkemiz dış ticaretinde önemli ölkelerden biri olduğü,

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın on üç yıllık aradan sonra 22 Nisan 2024 tarihinde Irak'a yaptığı tarihi ziyarette bugün Komisyon gündemimizde yer alan anlaşmanın imzalandığı,

Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyareti sırasında güvenlik, ticaret, eğitim, sağlık, ulaştırma, tarım gibi farklı alanlarda atılan imzaların ilişkilerimizi karşılıklı saygı ve iyi komşuluk ilişkisi temelinde ortak çıkarlarımızı gözeterek ilerletme yönündeki güçlü irademize esas teşkil eden yeni iş birlikleri anlamı taşıdığı,

Cumhurbaşkanımızın ziyaretlerinin ardından ölkelerimiz arasında ekonomik ilişkilerin önemli bir ivme kazandığı,

Irak'ın yılın ilk beş ayında ihracatımızı en fazla arttırdığımız ölkö olduğü; bir üretim şehri Gaziantep'in yaklaşık 2 milyar dolar ihracatla Irak'a en fazla ihracat gerçekleştiren iki şehirden biri olduğü,

Anlaşmanın, Türkiye ve Irak arasında yatırım ilişkilerinin geliştirilmesinin yanı sıra hem iki ölkö ekonomilerine hem de bölgesel istikrara çok önemli katkılar sağlayacağı,

Türkiye'nin ve Irak'ın tarihsel bağları, coğrafi yakınlıkları ve kültürel ortaklıklarıyla köklü ilişkiler kurmuş iki komşu ve vazgeçilmez ölkeler olduğü,

Bu ilişkilerin ekonomik gelişmeyi ve ticaretin artmasını sağlamakla kalmayacağı, aynı zamanda, son yıllarda giderek daha fazla sorunla karşı karşıya kalan bölgemizde istikrarı pekiştireceği ve her iki ölkenin de kalkınma hedeflerine ulaşmasına önemli katkılarda bulunacağı,

Irak'ın son yıllarda özellikle altyapı, enerji, sanayi ve inşaat sektörlerinde büyük bir kalkınma hamlesi içinde olduğü ve bu bağlamda, Basra Limanı'nı Türkiye'ye ve ötesine bağlamayı hedefleyen büyük bir proje olan Kalkınma Yolu Projesi gibi dev yatırımların Irak'ın yeniden yapılandırılmasına yönelik önemli fırsatlar sunacağı,

Türkiye'nin, güçlü inşaat sektörü ve mühendislik altyapısıyla bu projelerde başat bir rol oynayabilecek kapasiteye sahip olduğü,

Türk firmalarının Irak'taki projelerde yer almasının, iş gücü, teknoloji transferi ve lojistik alanlarında iki ölkö arasında karşılıklı faydayı maksimize edeceği,

Türkiye için Irak'taki kalkınma projelerinin yalnızca ekonomik bir fırsat değil, aynı zamanda bölgesel konumunu pekiştirmek, ticaret hacmini artırmak ve bölgesel istikrarı desteklemek adına da çok önemli ve büyük bir adım olduğü,

Bahse konu iş birliğinin, iki ölkenin ekonomik büyümesini hızlandıracığı, yeni istihdam olanakları yaratacağı ve bölgenin kalkınması, güvenliği, istikrarı ve bölge halklarının geleceği açısından da tahkim edici bir rol oynayacağı,

Türkiye ve Irak arasında ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin PKK terörüyle mücadelede de önemli bir rol oynayacağı,

PKK ile mücadelede iki ülke arasındaki dayanışmanın, bölgemizdeki barış ve kalkınma adımlara önemli katkılarda bulunacağı,

Bölgenin güvenliğini tehdit eden tüm terör unsurlarının tasfiye edilmesi, bölgemizin siyasi, ekonomik ve diğer sorunlarını aşması için ihtiyaç duyduğu istikrara da büyük katkılar sağlayacağı,

Kalkınma Yolu Projesi'nin aslında bölgeye bir alternatif olarak da sunduğumuz barış, refahı ve kalkınmaya ilişkin bir proje olduğu, dolayısıyla bu projeye alternatif olarak sunulan projelerin var olduğu ve bazı ülkelerin bahse konu projeye sıcak bakmayabileceği,

Kalkınma Yolu Projesi'nin Dışişleri, Ulaştırma ve Ticaret Bakanlıklarının üçünü de yakından ilgilendirdiği,

Çin ile Pakistan arasındasın Çin-Pakistan Ekonomik Koridor Projesi'nin (CPEC) Basra körfezine kadar uzandığı ve bu projenin bitiş noktasının Kalkınma Yolu'nun başlangıç noktası olduğu,

Güney Çin Denizi güzergâhı Çin açısından Tayvan gerilimi nedeniyle son derece riskli olduğu; bu nedenle Çin'in buna alternatif olarak Çin-Pakistan Ekonomik Koridor Projesi'ni hayata geçirdiği ve tamamladığı; projenin toplam bütçesinin 62 milyar dolarlık bir hacme sahip olduğu,

Çin'den Basra Körfezi'ne uzanan projede yaklaşık 3 bin kilometrelik demir yolu ve kara yolu inşası, enerji hattı ve çeşitli bölgelere havalimanı kurulmasının tamamlanacağı,

Çin'in Avrupa, Orta Doğu ve Afrika pazarına on iki gün yerine üç günde ulaşabildiği,

Çin-Pakistan projesinin Kalkınma Yolu Projesi'yle entegre edildiğinde, Kalkınma Yolu Projesi'nin etkisini 4-5 kat daha da artırabileceği,

ifade edilmiştir.

Yatırımların karşılıklı teşviki anlaşması ile Kalkınma Yolu Projesi arasında bir bağın olup olmadığı ya da bahse konu anlaşmanın Türkiye'nin genel olarak Irak politikası bakımından da nasıl ele alınması gerektiği ve Kalkınma Yolu Projesi'nin 2025 sonu itibarıyla projenin tamamlanacağı yönünde somut bir bilgiye sahip olup olmadıkları ve teşvik anlaşmasıyla ilgili olarak Irak-Türkiye arasındaki mevcut petrol davalarının hangi aşamada olduğu, Uluslararası Tahkim Mahkemesinin vermiş olduğu tazminat cezalarının Türkiye tarafından ödenip ödenmediği ve anlaşmanın 6'ncı, 7'nci, 10'uncu ve 12'nci maddelerinin bu alandaki sorunların aşılmasına imkân verip vermeyeceğine ilişkin sorular Dışişleri Bakan Yardımcısı Nuh Yılmaz ve Dışişleri Bakanlığı Irak'la İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı Güçlü Kalafat tarafından cevaplandırılmış ve bu kapsamda;

Dış politika alanında Türkiye için Irak konusunun en önemli konu başlıklarından biri olduğu,

Kalkınma Yolu ile YKTK arasında doğrudan birbirine bağlı olma anlamında bir ilişki olmadığı ancak birbirini güçlendirecek birbirini destekleyecek olmaları bakımından ilişkili olduğu,

Kalkınma Yolu'nun sadece bir proje değil, aynı zamanda bir vizyon olduğu, bu kapsamda çok uzun zamandır iç savaşla, terörle mağdur olmuş Irak'ın ayağa kalkma serüveninin ve umudunun bir adı olduğu,

Irak'ın, Sudani yönetimiyle beraber bir savaş karanlığından, umutsuzluktan yeniden kendini inşa edecek bir ülke olmaya dönük bir vizyona sahip olduğu,

Türkiye'nin, Kalkınma Yolu'nu sadece ticari bir mesele değil, terörle mücadele ve istikrar anlamında, iki ülke arasındaki ilişkiler anlamında, ortak stratejik vizyon geliştirme ve bölgede terör, iç savaş gibi benzer sorunlar yaşayan ülkelere de bir umut olması anlamında desteklediği ve oldukça önemseddiği,

Proje'nin Irak Hükümetine ait olduğu ancak sürecin başından itibaren Türkiye için birçok yatırım fırsatı yaratacağı,

İstanbul’da Irak ve Türkiye Ulaştırma Bakanları arasında bir toplantı yapıldığı ve Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar ‘dan da dolaylı katılım sağlandığı,

Yapılan ikinci toplantıda somut yatırım imkânlarının konuşulduğu ve şu anda net bir tarih söylemenin zor olduğu ama daha fazla somutlaşmış durumda olduğu ve dört ülkenin yatırımıyla bu işin yürütmesi için şu anda çalışmaların sürdürüldüğü,

İlk aşama için 2025 sonunun düşünülen tarihlerden bir tanesi olduğu,

Irak’la tahkim davasında Türkiye’nin tutumunun bu meselenin dostane bir çözüme kavuşturulması yönünde olduğu ve bu yöndeki müzakerelerin iki ülke enerji bakanlıkları arasında devam ettiği,

Bağdat ve Erbil arasında enerji dosyasında devam eden diyalog süreci ile bazı hususlarda anlaşmaya varmalarının beklendiği,

Dostane çözüm şeklindeki beklentimizin her vesileyle Irak makamlarıyla paylaşıldığı ve sorunun çözümüne ilişkin teknik çalışma boyutunun Enerji Bakanlığımız uhdesinde yürütüldüğü,

ifade edilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Kabuller ve Değişiklikler

Teklif’in tümü üzerindeki görüşmelerin ardından Teklif ve gerekçesi Komisyonumuzca benimsenerek maddelerin görüşülmesine geçilmiştir.

Teklif’in 1’inci, 2’nci ve 3’üncü maddeleri ile tümü aynen kabul edilmiştir.

5. Genel Kurulda Temsil

İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca, Teklif’in Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere İstanbul Milletvekili Zafer Sırakaya, İstanbul Milletvekili Derya Ayaydın, Gaziantep Milletvekili Derya Bakbak ile Elâzığ Milletvekili Mahmut Rıdvan Nazırlı, Teklif ile ilgili özel sözcü olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Fuat Oktay</i>	<i>Mustafa Canbey</i>	<i>Ceyda Bölünmez Çankırı</i>
Ankara	Balıkesir	İzmir
Kâtip	Üye	Üye
<i>Derya Bakbak</i>	<i>Asuman Erdoğan</i>	<i>Kürşad Zorlu</i>
Gaziantep	Ankara	Ankara
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye	Üye	Üye
<i>Ceylan Akça Cupolo</i>	<i>Serhat Eren</i>	<i>Talih Özcan</i>
Diyarbakır	Diyarbakır	Düzce
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	
Üye	Üye	Üye
<i>Mahmut Rıdvan Nazırlı</i>	<i>Kamil Aydın</i>	<i>Utku Çakırözer</i>
Elâzığ	Erzurum	Eskişehir
(Bu raporun özel sözcüsü)		

Üye
Ali Şahin
Gaziantep

Üye
Derya Ayaydın
İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Seda Gören Bölük
İstanbul

Üye
Yunus Emre
İstanbul

Üye
Tuğba Işık Ercan
İstanbul

Üye
Zafer Sırakaya
İstanbul

(Bu raporun özel sözcüsü)

Üye
Ziya Altunyaldız
Konya

Üye
Metin Ergun
Muğla

MUHALEFET ŞERHİ

Irak, Körfez Savaşı'ndan bu yana siyasal istikrarsızlıktan kurtulamadığı gibi, bölge devletleri ile küresel güçler arasındaki rekabetin de başat sahası haline gelmiştir. Uzun yıllar Saddam diktatörlüğüyle yönetilen Irak'ın ABD İşgali sonrasında yeniden yapılanması sancılı bir süreç olarak devam etmektedir. Özellikle IŞİD tehdidinin ülkede sebep olduğu tahribatlar Irak'ta siyasi iklimi daha da bozmuştur. Irak'ın bir yandan İran Rejimine bağlı milislerce bir yöne çekilmesi, diğer taraftan Türkiye'nin Irak sınırları içinde genişleyen askeri operasyonları ve bölgedeki sivil yerleşimleri de kapsayacak biçimde süregiden bombardımanları nedeniyle ülke bütünlüğü ve siyasal istikrarı neredeyse her gün zarar görmektedir.

Böylesi istikrarsız koşullar altında Irak ve Türkiye arasında yatırımların teşvikini sağlayan bir anlaşmanın yapılmasının bölge halklarına dorudan bir katkısı olamayacağı açıktır. Demokratik ve şeffaflığı esas alan ilkeler ışığında sürdürülebilir barış koşullarının sağlanmasına bağlı olarak yatırımların da bölge halklarına katkı suması mümkün olabilecektir.

Ne yazık ki, her iki ülkenin içinde bulunduğu istikrarsız şartlar, kamu destekli özel yatırımların toplumların değil, rant peşinde koşan şirketlerin ve yandaşların yararına olacağı açıktır. Hali hazırda Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi sınırları içerisinde birçok yandaş şirketin devlet himayesi altında işlettiği şantiyelerden elde ettikleri kazancın nasıl bölüştürüldüğüne dair birçok olumsuz argüman kamuoyuna yansımıştı. Ayrıca bu şantiyelerde bulunan işçilerin neredeyse köle gibi çalıştırıldıkları, haklarının gasp edildiği ve can güvenliklerinin sağlanmadığı yönünde birçok şikâyet olmuştu.

Denetimsiz, iş güvenliğinin olmadığı, siyasi çıkarlara göre ihalelerin dağıtıldığı ve daha birçok usulsüzlüğün gerçekleştiği yatırım alanlarının daha da genişletilmesini ifade eden bu anlaşma, kapsamlı bir sömürü ve kirli bir rant alanına dönüşme eğilimini ortaya koymaktadır.

Diğer yandan anlaşma kapsamında oluşabilecek ihtilafların muhataplığında Irak tarafının yetkili kurumu olarak Dışişleri Bakanlığı gösterilirken, Türkiye tarafının muhataplığı ise Cumhurbaşkanlığı olduğu görülmektedir. Anlaşmanın maddelerinde oluşacak bir ihtilaf ve buna bağlı olarak yapılacak düzenlemenin karar merciinin Cumhurbaşkanlığı değil, TBMM'nin olması gerekmektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı DEM Parti olarak bu anlaşmaya şerh düşüyoruz.

Serhat Eren

Diyarbakır

Ceylan Akça Cupolo

Diyarbakır

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ
NUMAN KURTULMUŞ’UN TEKLİFİ

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE IRAK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA YATIRIMLARIN KARŞILIKLI
TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN
ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- (1) 22 Nisan 2024 tarihinde Bağdat’ta imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Irak Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma”nın onaylanması uygun bulunmuştur.

MADDE 2- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

DİŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE IRAK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA YATIRIMLARIN KARŞILIKLI
TEŞVİKİ VE KORUNMASINA İLİŞKİN
ANLAŞMANIN ONAYLANMASININ UYGUN
BULUNDUĞUNA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- Teklifin 1’inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2- Teklifin 2’nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3- Teklifin 3’üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
İLE
IRAK CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ
ARASINDA
YATIRIMLARIN KARŞILIKLI TEŞVİKİ VE KORUNMASINA
İLİŞKİN
ANLAŞMA

Bundan sonra "Akit Taraflar" olarak anılacak olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Irak Cumhuriyeti Hükümeti;

Özellikle bir Akit Taraf yatırımcılarının, diğer Akit Tarafın ülkesindeki yatırımları ile ilgili olarak, aralarındaki ekonomik iş birliğini artırma arzusu ile;

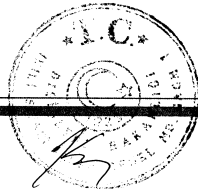
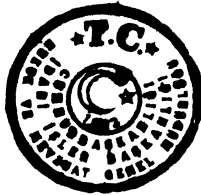
Bu gibi yatırımlara tanınacak muameleyle ilişkin bir anlaşma akdinin, sermaye ve teknoloji akımı ile Akit Tarafların ekonomik gelişimini teşvik edeceğini kabul ederek;

Yatırımlara adil ve hakkaniyete uygun muamele edilmesinin; yatırımlar için istikrarlı bir ortamın idamesi açısından arzulanın olduğuna ve ekonomik kaynakların etkin kullanımının en üst düzeye çıkarılmasına ve yaşam standartlarının geliştirilmesine katkıda bulunacağına dair mutabık kalarak; ve

Anılan hedeflerin, uluslararası kabul görmüş işçi haklarının yanı sıra sağlık, güvenlik ve çevresel genel uygulama önlemleri gibi kanun ve düzenlemeleri ihlal etmeksizin gerçekleştirilebileceğine inanarak;

Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunmasına ilişkin bir anlaşmanın yapılmasına karar vermiş olarak;

Aşağıdaki şekilde anlaşmaya varmışlardır:



MADDE 1
Tanımlar

İşbu Anlaşmanın amaçları bakımından:

1. “Yatırım” terimi; uzun süreli ekonomik ilişkiler kurmak amacıyla bir Akit Tarafın ülkesinde bu Akit Tarafın kanun ve düzenlemelerine uygun olarak edinilen ve sermaye veya yatırıma ilişkin diğer kaynakların taahhüdü, gelir veya kazanç beklentisi, risk üstlenme, ekonomik kalkınmaya katkı sağlama gibi yatırım özelliklerini¹ taşıyan, iş faaliyetleri ile bağlantılı her türlü mal varlığını ifade eder ve bunlarla sınırlı olmamak üzere özellikle aşağıdakileri içerir:

(a) taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra ipotek, kira sözleşmesi, rehin, kefalet gibi diğer mülkiyet hakları ve malvarlığının bulunduğu Akit Tarafın kanun ve düzenlemelerine uygun olarak tanımlanan diğer benzer haklar;

(b) yeniden yatırılan gelirler;

(c) bir yatırımla ilgili para alacakları veya bir yatırımla ilgili mali değeri olan diğer haklar;

(d) hisseler, hisse senetleri ya da şirketlere iştirakin diğer her türlü şekli;

(e) özellikle patentler, endüstriyel tasarımlar, teknik süreçler gibi sınai ve fikri mülkiyet haklarının yanında ticari markalar, ticari itibar ve know-how;

(f) doğal kaynaklara yönelik imtiyazlar da dahil olmak üzere, kanun veya sözleşme ile verilmiş ticari imtiyazlar.

2. “Yatırımcı” terimi:

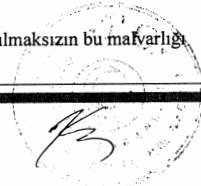
diğer Akit Tarafın ülkesinde bir yatırım yapmış olan,

(a) kanunlarına göre, bir Akit Tarafın vatandaşlığını haiz gerçek kişileri;

(b) etkin iş faaliyetleri ile birlikte kayıtlı işyerleri bir Akit Tarafın ülkesinde bulunan ve o Akit Tarafın yürürlükteki kanunu çerçevesinde kurulmuş veya teşekkül etmiş bir işletmeyi ifade eder.

3. “Gelirler” terimi; bir yatırımdan elde edilen meblağları ifade eder ve bunlarla sınırlı olmamakla beraber özellikle, kar, faiz, sermaye kazançları, royaltiller, ücretler ve temettüleri içerir.

¹ Bir mal varlığının, yatırım özelliklerini taşıdığı durumda, alacağı şekle bakılmaksızın bu malvarlığı yatırım olarak tanımlanmaz.



4. "Ülke" terimi;

(a) Türkiye Cumhuriyeti açısından; kara ülkesini, iç sularını, karasularını ve bunların üzerindeki hava sahasını, aynı zamanda, canlı veya cansız doğal kaynakların araştırılması, işletilmesi ve korunması amacıyla Türkiye'nin uluslararası hukuka uygun olarak üzerinde egemen hak ve yetkilere sahip olduğu deniz alanlarını ifade eder.

(b) Irak Cumhuriyeti açısından; kara ülkesini, iç sularını, karasularını, kıta sahanlığını ve Irak'ın uluslararası hukuka uygun olarak üzerinde egemen haklara sahip olduğu münhasır ekonomik bölgeyi ifade eder.

MADDE 2
Uygulama Kapsamı

İşbu Anlaşma, bir Akit Tarafın ülkesinde kanun ve düzenlemelerine uygun olarak diğer Akit Taraf yatırımcısınca mevcut Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden önce veya sonra yapılmış yatırımlara uygulanır. Bununla birlikte, işbu Anlaşma, yürürlüğe girmesinden önce ortaya çıkan uyumsuzluklara uygulanmaz.

MADDE 3
Yatırımların Tesviki ve Korunması

1. Kanun ve düzenlemeleri çerçevesinde, her bir Akit Taraf kendi ülkesinde, diğer Akit Taraf yatırımcılarının yatırımlarını mümkün olduğunca teşvik eder.

2. Her bir Akit Taraf yatırımcılarının yatırımları diğer Akit Tarafın ülkesinde "adil ve hakkaniyete uygun muamele" ile "tam koruma ve güvenliği" içerecek şekilde uluslararası örf ve âdet hukukuna uygun bir muameleye tabi tutulur. Hiçbir Akit Taraf makul olmayan veya ayrımcı önlemlerle bu gibi yatırımların yönetilmesine, sürdürülmesine, kullanımına, işletilmesine, faydalanılmasına, genişletilmesine, satışına, tasfiyesine veya elden çıkarılmasına engel olmaz.

3. İşbu maddenin 2. fıkrasındaki yükümlülük aşağıdakileri sağlar:

(a) "adil ve hakkaniyete uygun muamele", adil yargılama ilkesine uygun olarak yargılama süreçlerinde adaleti engellememe yükümlülüğünü içerir; ve

(b) "tam koruma ve güvenlik" her bir Akit Tarafın, diğer Akit Tarafın bir yatırımcısının yatırımının fiziksel olarak korunmasını ve güvenliğini sağlamak için makul olarak gerekli olabilecek önlemleri almasını gerektirir.

4. Daha fazla kesinlik için, "adil ve hakkaniyete uygun muamele" ve "tam koruma ve güvenlik" kavramları uluslararası hukukun yabancılar yönündeki asgari muamele standartlarının gerektirdiği ölçüde veya bu standartların ötesinde bir muameleyi gerektirmez ve ilave haklar yaratmaz.

5. İşbu Anlaşma'nın bu Madde'den başka bir hükmünün veya başka bir uluslararası anlaşmanın ihlal edilmiş olduğunun saptanması, işbu Madde'nin 2. fıkrasının ihlal edilmiş olduğu sonucunu doğurmaz.

MADDE 4

Yatırımlara Uygulanacak Muamele

1. Her bir Akit Taraf, kanun ve düzenlemeleri çerçevesinde, diğer Akit Tarafın yatırımlarını herhangi bir üçüncü ülke yatırımcılarının yatırımlarına benzer durumlarda uygulanandan daha az elverişli olmayacak şekilde ülkesine kabul eder.

2. Her bir Akit Taraf, kurulmuş olan bu yatırımlara, bunların yönetilmesine, sürdürülmesine, kullanımına, işletilmesine, faydalanılmasına, genişletilmesine, satışına, tasfiyesine veya elden çıkarılmasına ilişkin olarak, kanun ve düzenlemeleri çerçevesinde kendi yatırımcılarının yatırımları ya da herhangi bir üçüncü ülkenin yatırımcılarının yatırımlarına benzer durumlarda uyguladığı muameleden hangisi en elverişli ise, bundan daha az elverişli olmayan bir muamelede bulunur.

3. Akit Taraflar, kendi ulusal mevzuatları çerçevesinde, bir yatırımın yapılması ve sürdürülmesiyle ilgili olarak diğer Akit Tarafın ülkesine girmek isteyen her bir Akit Taraf vatandaşının girişi ve geçici ikameti için yapılan başvuruları değerlendirir.

4. (a) İşbu Maddenin hükümleri, bir Akit Tarafın tamamen ya da kısmen vergilendirmeye ilişkin herhangi bir uluslararası anlaşma veya düzenleme ile tanımlı olduğu bir muameleyi, tercihi veya ayrıcalığı, diğer Akit Tarafın yatırımcılarına da sağlamakla yükümlü olduğu şeklinde yorumlanmaz.

(b) İşbu Anlaşmanın ayrımcılık yapmama, ulusal muamele ve en çok gözetilen ulus muamelesi hükümleri, Akit Taraflardan herhangi birinin, bir gümrük birliği, ekonomik birlik veya parasal birliğe, bir ortak pazara veya serbest ticaret bölgesine üyeliğinden veya bunlarla ortaklığından kaynaklanan ve bu Akit Tarafın kendi vatandaşlarına ya da şirketlerine, veya bu gibi bir birliğin, ortak pazarın ya da serbest ticaret bölgesinin üye devletlerinin vatandaşlarına veya şirketlerine veya herhangi bir üçüncü ülke vatandaşlarına veya şirketlerine tanımlı olduğu tüm mevcut veya gelecekteki avantajlara uygulanmaz.

(c) Daha fazla belirlilik açısından, işbu Maddenin 1. ve 2. fıkralarında belirtilen En Çok Gözetilen Ulus Muamelesi, 10. Maddede (Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Taraf Yatırımcıları Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü) veya diğer uluslararası anlaşmalarda düzenlenen yatırımcı-devlet uyuşmazlık çözümü usulleri ya da mekanizmalarını içermez.

(d) İşbu Anlaşmanın 3. Madde (Yatırımların Tesviki ve Korunması) ve 4. Maddesinin (Yatırımlara Uygulanacak Muamele) hükümleri, herhangi bir Akit Tarafı, toprak, gayrimenkul ve bunlar üzerindeki hakların edinimi bakımından, kendi yatırımcılarının yatırımlarına uygulanacak muameleden en azından diğer Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarına uyguladığından daha az elverişli kılmaz.

MADDE 5
Genel İstisnalar

1. İşbu Anlaşmanın hiçbir hükmü, bir Akit Tarafın:

(a) insan, hayvan veya bitki hayatı veya sağlığının veya çevrenin korunması için düzenlenen ve uygulanan;

(b) canlı veya cansız tükenebilir doğal kaynakların korunmasıyla ilgili;

ayırıcı olmayan herhangi bir yasal önlemi almasına, sürdürmesine ya da uygulamasına engel olacak şekilde yorumlanmaz.

2. İşbu Anlaşmanın hiçbir hükmü:

(a) bir Akit Tarafın, temel güvenlik çıkarlarına aykırı gördüğü herhangi bir bilgiyi açıklamasını veya böyle bir bilgiye erişime izin vermesini gerektirecek şekilde;

(b) hiçbir Akit Tarafın:

(i) silah, cephane ve savaş gereçleri kaçakçılığına ilişkin ve askeri ya da diğer bir güvenlik kuruluşuna doğrudan ya da dolaylı tedarik sağlama amacıyla yapılan mal, teçhizat, hizmet ve teknoloji alım ve işlemleri ile ilgili;

(ii) savaş zamanında veya uluslararası ilişkilerle ilgili diğer acil durumlarda; veya

(iii) nükleer silahların veya diğer patlayıcı nükleer cihazların yayılmasının önlenmesine ilişkin ulusal politikaların veya uluslararası anlaşmaların uygulanmasıyla ilgili olarak;

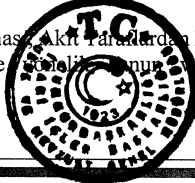
kendi temel güvenlik çıkarlarının korunması için gerekli gördüğü tedbirleri almasına engel olacak şekilde; veya

(c) herhangi bir Akit Tarafı, uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesi için Birleşmiş Milletler Şartına ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla adım atmaktan alıkoymak şeklinde

yorumlanmaz.

3. İşbu önlemler, keyfi veya gerekçesiz olarak uygulanmaması kaydıyla veya diğer bir Akit Tarafın yatırımcılarının yatırımlarının örtülü olarak kısıtlanmasına neden olmayacak şekilde alınır, sürdürülür veya uygulanır.

4. İşbu Anlaşmanın uygulanması, Akit Tarafından herhangi birinin yolsuzluk ve kara para aklamayla mücadeleyle ilgili önlemleri düzenlemelerini uygulamasını engellemez.



MADDE 6
Kamulaştırma ve Tazminat

1. Yatırımlar, kamu yararı gözetilerek, ayrımcı olmayacak biçimde; anında, yeterli ve etkin tazminat ödenerek, uygun hukuki usule ve işbu Anlaşmanın 3. Maddesinde (Yatırımların Teşviki ve Korunması) belirtilen genel muamele prensiplerine göre yapılanlar hariç olmak üzere kamulaştırılamaz, devletleştirilemez veya doğrudan ya da dolaylı olarak benzer etkisi olan tedbirlere (bundan sonra kamulaştırma olarak anılacaktır) maruz bırakılmaz.

2. Sağlık, güvenlik ve çevre gibi halkın refahını ilgilendiren meşru hedeflerin korunması amacıyla düzenlenen ve uygulanan ayrımcı olmayan yasal önlemler dolaylı kamulaştırma teşkil etmez.

3. Tazminat, kamulaştırılan yatırımın kamulaştırma önlemlerinin alındığı veya kamuoyuna duyurulduğu tarihten önceki piyasa değerine eşit olur. Tazminat miktarı, genel değerlendirme ilkeleri dikkate alınarak, ev sahibi Akit Tarafın kanun ve düzenlemelerine uygun olarak hesaplanır. Tazminat gecikme olmaksızın ödenir ve işbu Anlaşmanın 8. Maddesinde (Transferler) belirtildiği gibi serbestçe transfer edilebilir.

4. Tazminat serbestçe çevrilebilen bir para cinsi ile ödenir ve ödenmesinde gecikme olması durumunda tazminat, aksi ev sahibi Akit Tarafın kanunlarında belirtilmedikçe, kamulaştırmanın gerçekleştiği tarihten ödeme tarihine kadar uygun bir ticari faiz oranı içerir.

MADDE 7
Kayıplar için Tazminat

1. Yatırımları diğer Akit Tarafın ülkesinde savaş, isyan, iç karışıklık veya diğer benzeri olaylar nedeniyle zarar gören Akit Taraflardan her birinin yatırımcıları, diğer Akit Tarafın bu gibi kayıplar bakımından aldığı tazmin edici tedbirlere ilişkin olarak, kendi yatırımcılarına veya herhangi bir üçüncü ülke yatırımcılarına uyguladığı muameleden daha az elverişli olmamak üzere, hangisi en elverişli ise, o muameleye tabi tutulur.

2. 1. fıkranın hükümleri saklı kalmak üzere, anılan fıkrada belirtilen durumlardan birinde, diğer Akit Tarafın ülkesinde zarar gören bir Akit Taraf yatırımcılarının zararları;

(a) diğer Akit Tarafın kuvvetleri veya resmi makamları tarafından mallarına el konulması; veya

(b) diğer Akit Tarafın kuvvetleri veya resmi makamları tarafından mallarının çatışma halinde olmadığı ya da bunu zorla tahrip edilmesi durumunda;

hızlı, yeterli ve etkin bir şekilde tazminat ödenir. Hâsıl olan ödemeler başka bir para birimine serbestçe çevrilebilir ve ev sahibi Akit Tarafın Kanun ve

düzenlemeleri uyarınca yapılır.

MADDE 8
Transferler

1. Yatırımcının ev sahibi Akit Tarafa karşı tüm mali yükümlülüklerini yerine getirmesinden sonra; her bir Akit Taraf, bir yatırıma ilişkin bütün transferlerin, kendi kanun ve düzenlemelerine uygun olarak, ülkesinden içeri ve dışarıya serbestçe ve gecikme olmaksızın yapılmasını iyi niyetle garanti eder. Bu gibi transferler:

- (a) ana sermaye ve yatırımı sürdürmek veya artırmak amaçlı ek meblağlar;
 - (b) gelirler;
 - (c) bir yatırımın tasfiyesinden veya tamamının veya bir kısmının satışından elde edilen meblağlar;
 - (d) 6. Madde (Kamulaştırma ve Tazminat) ve 7. Maddeden (Kayıplar için Tazminat) kaynaklanan tazminatlar;
 - (e) yatırımlarla ilgili kredilerin faiz ve geri ödemeleri;
 - (f) bir Akit Tarafın ülkesinde bir yatırımla ilgili çalışma izinlerini almış olan diğer bir Akit Tarafın vatandaşlarının aldığı maaşlar, ücretler ve diğer ödemeler;
 - (g) bir yatırım uyumsuzluğundan doğan ödemeleri;
- içerir.

2. Aksi yatırımcı ve ev sahibi Akit Tarafça kararlaştırılmadıkça, transferler, ev sahibi Akit Tarafın kanun ve düzenlemelerine uygun olarak, yatırımın yapılmış olduğu çevrilebilir para birimi veya herhangi bir çevrilebilir para birimiyle, transferin yapıldığı tarihte geçerli olan piyasa döviz kuru üzerinden yapılır.

3. Ödemeler ve sermaye hareketlerinin ödemeler dengesi üzerinde ciddi zorluklara sebep olduğu veya sebep olma tehdidini oluşturduğu istisnai durumlarda, her bir Akit Taraf ayrımcılık yapmadan ve iyi niyeti esas alarak transferleri kısıtlayabilir.

MADDE 9
Halefiyet

1. Akit Taraflardan biri, yatırımcılarının yatırımlarını ticari olmayan risklere karşı korumak amacıyla bir kamu sigortasına katılırsa ve bu Akit Tarafın bir yatırımcısı bu sigortaya katılmışsa, sigortalayan ve yatırımcı ile sigortalayan arasındaki sigorta sözleşmesinin şartlarından kaynaklanan her türlü halefiyeti diğer Akit Tarafça tanınır.

2. Sigortalayan halefiyetten dolayı yatırımcıların taleplerini kullanmaya ve taleplerinin öne sürmeye yetkilidir ve yatırımcıların yükümlülükleri üstlenir. Halef olunan

haklar veya talepler yatırımcının özgün hak veya taleplerini aşmaz.

3. Bir Akit Taraf ile sigortalayan arasındaki uyumsuzluklar işbu Anlaşmanın 10. Maddesinin (Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Taraf Yatırımcıları Arasındaki Uyumsuzlukların Çözümü) hükümlerine göre çözümlenir.

MADDE 10

Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Taraf Yatırımcıları Arasındaki Uyumsuzlukların Çözümü

1. İşbu Madde, bir Akit Taraf ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında, Akit Tarafın işbu Anlaşma kapsamındaki bir yükümlülüğü ihlal ettiği iddiasıyla yatırımcının veya yatırımının kayıp veya zarara uğramasına sebep olan uyumsuzluklara uygulanır.

2. Akit Taraflardan biri ile diğer Akit Tarafın bir yatırımcısı arasında bu yatırımcının yatırımı ile ilgili olarak çıkan uyumsuzluk, yatırımcı tarafından yatırımın yapıldığı Akit Tarafa detaylı bilgileri içerecek şekilde yazılı olarak bildirilir. Mümkün olduğu ölçüde, yatırımcı ve ilgili Akit Taraf bu uyumsuzlukları danışmalar ve müzakereler veya arabuluculuk yoluyla iyi niyetle çözmeye gayret ederler.

3. Yatırımcı, Anlaşmanın iddia olunan ihlalinin meydana geldiğini ilk öğrendiği veya öğrenmesi gerektiği tarihten itibaren beş (5) yıllık bir sürenin geçmesinin ardından, işbu Maddenin 4. fıkrası kapsamındaki ulusal mahkemelere veya tahkim merkezlerine başvuruda bulunma hakkını kaybeder. Eğer yatırımcı iddiasını bu süre içinde yapmaz ise, yatırımcının iddia öne sürme hakkından vazgeçtiği kabul edilir.

4. Bu uyumsuzlukların, 2. fıkrada belirtilen yazılı bildirim tarihini takip eden altı (6) ay içerisinde dostane bir şekilde çözümlenememesi halinde, uyumsuzluklar yatırımcının seçebileceği üzere:

(a) ülkesinde yatırım yapılmış olan Akit Tarafın yetkili mahkemesine;

veya

(b) “Devletler ile Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyumsuzluklarının Çözümü Sözleşmesi” ile kurulmuş Yatırım Uyumsuzluklarının Çözümü için Uluslararası Merkez’e (ICSID); veya

(c) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 15 Aralık 1976 tarihinde kabul edilen ve 2010 yılında revize edilen, Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) Tahkim Usulü Kurallarına göre kurulacak bir ad hoc hakem mahkemesine, veya

(d) uyumsuzluğun taraflarının üzerinde uzlaştıkları diğer tahkim kurumlarına veya tahkim kurallarına

sunulabilir.



5. Yatırımcının uyuşmazlığı işbu Maddenin 4. fıkrasında bahsedilen uyuşmazlık çözüm yollarından birine sunduğu andan itibaren, bu yollardan birinin seçimi nihaidir.

6. Bir yatırım uyuşmazlığının ICSID'in görev alanı ve tahkim mahkemesinin yargılama yetkisi içerisinde bulunup bulunmadığına yönelik karar verilirken; 4 (b) fıkrası kapsamında teşekkül etmiş olan tahkim mahkemesi, Akit Tarafların herhangi biri tarafından, hangi uyuşmazlıkların ICSID yargılamasına sunulmaya uygun olup olmadığına ilişkin ICSID Sözleşmesi'nin 25'inci Maddesi'nin 4. fıkrası doğrultusunda ICSID'e sunulmuş olan bildirimine, işbu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçası olarak uyar.

7. Tahkim mahkemesi kararlarını, işbu Anlaşmanın hükümlerine, uyuşmazlığın tarafı olan ve ülkesinde yatırımın yapıldığı Akit Tarafın kanun ve düzenlemelerine (kanunlar ihtilafına ilişkin kurallar da dâhil olmak üzere) ve Akit Taraflar arasında uygulanabilir ilgili uluslararası hukuk ilkelerine uygun olarak alır.

8. Tahkim kararları uyuşmazlığın bütün tarafları için nihai ve bağlayıcıdır. Her bir Akit Taraf verilen kararları kendi ulusal kanunları çerçevesinde yerine getirir.

MADDE 11 **Faydaların Reddi**

1. Bir Akit Taraf, işbu Anlaşmadan kaynaklanan faydaların, diğer Akit Tarafın bir şirketi olan bu Akit Tarafın bir yatırımcısına ve bu gibi bir yatırımcının yatırımlarına uygulanmasını, söz konusu şirketin kanunları çerçevesinde kurulmuş olduğu Akit Tarafın ülkesinde etkin iş faaliyetlerinin olmaması ve Akit Taraf olmayan bir Tarafın yatırımcısının veya Anlaşmanın faydalarının uygulanmasını reddeden Akit Tarafın yatırımcılarının bu şirkete sahip olması veya idare etmesi halinde reddedebilir.

2. Faydaların tanınmasını reddeden Akit Taraf, faydaların reddinden önce mümkün olduğu ölçüde, diğer Akit Tarafı haberdar eder.

MADDE 12 **Akit Taraflar Arasında Uyuşmazlıkların Çözümü**

1. Akit Taraflar işbu Anlaşmanın yorumu veya uygulanmasıyla ilgili aralarında çıkan herhangi bir uyuşmazlığa iyi niyet ve işbirliği ruhu içinde hızlı ve hakkaniyete uygun bir çözüm ararlar. Bu bakımdan, Akit Taraflar bu gibi çözümlere varmak için doğrudan ve anlamlı müzakerelerde bulunmayı kabul ederler.

2. Eğer Akit Taraflar aralarındaki uyuşmazlığa başladığı tarihten itibaren altı (6) ay içerisinde yukarıda belirtilen yöntemler ile çözümlemeye varamazlarsa uyuşmazlık, Akit Taraflardan herhangi birinin seçtiği üzerine, üç kişiden oluşan hakem heyetine sunulabilir

3. Talebin alınmasından itibaren üç hafta içinde, her bir Akit Taraf bir hakem tayin edecektir. Tayin edilen bu iki hakem arasında bir ülke vatandaşı olan üçüncü

hakemi Başkan olarak seçeceklerdir. Akit Taraflardan herhangi birinin belirtilen süre içinde hakemi atayamaması halinde, diğer Akit Taraf Uluslararası Adalet Divanı Başkanından atamayı yapmasını talep edebilir.

4. Eğer her iki hakem atanmalarından itibaren iki (2) ay içerisinde Başkan seçiminde anlaşmaya varamazlar ise, Başkan Akit Taraflardan birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı Başkanı tarafından atanır.

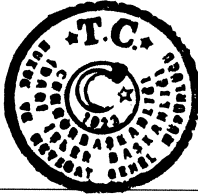
5. Eğer, bu Madde'nin 3. ve 4. fıkralarında belirtilen durumlarda, Uluslararası Adalet Divanı Başkanı söz konusu görevi yerine getirmekten alıkonursa ya da Başkan Akit Taraflardan birinin vatandaşı ise, atama Başkan Vekili tarafından yapılacaktır ve eğer Başkan Vekili de bu görevi yerine getirmekten alıkonursa ya da Başkan Vekili Akit Taraflardan birinin vatandaşı ise, atama Akit Taraflardan birinin vatandaşı olmayan en kıdemli Divan üyesi tarafından yapılır.

6. Hakem heyeti Başkanın seçildiği tarihten itibaren üç (3) ay içinde, işbu Anlaşmanın diğer hükümleriyle tutarlı olacak şekilde usul kuralları üzerinde anlaşmaya varır. Böyle bir anlaşmanın olmaması halinde, hakem heyeti genel kabul görmüş uluslararası tahkim usulü kurallarını dikkate alarak, usul kurallarını tayin etmesini Uluslararası Adalet Divanı Başkanından talep eder.

7. Aksi kararlaştırılmadıkça, Başkanın seçildiği tarihten itibaren sekiz (8) ay içerisinde bütün beyanlar yapılır, bütün duruşmalar tamamlanır ve hakem heyeti, hangisi daha sonra gerçekleşirse, son beyanların sunulduğu veya duruşmaların bittiği tarihten sonra iki (2) ay içinde karara varır. Hakem heyeti, nihai ve bağlayıcı olacak kararını oy çokluğu ile alır. Tahkim Mahkemesi kararını, işbu Anlaşma ve Akit Taraflar arasında yürürlükteki uluslararası hukuka uygun olarak alır.

8. Başkanın, diğer hakemlerin masrafları ve yargılama ile ilgili diğer masraflar Akit Taraflarca eşit olarak ödenir.

9. Eğer bir uyuşmazlık, işbu Anlaşmanın 10. Maddesi (Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları arasında Uyuşmazlıkların Çözümü) uyarınca bir uluslararası tahkim mahkemesine sunulmuşsa ve hala mahkeme önündeyse, aynı uyuşmazlık işbu Madde hükümleri uyarınca başka bir uluslararası tahkim mahkemesine sunulamaz. Bu durum, her iki Akit Taraf arasında doğrudan ve anlamlı görüşmeler yoluyla bağlantı kurulmasını engellemez.



MADDE 13
Belgelerin İletilmesi

10. Madde (Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü) ve 12. Madde (Akit Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü) kapsamındaki uyuşmazlıklara ilişkin Türkiye Cumhuriyeti'ne gönderilecek bildirimler ve diğer belgeler;

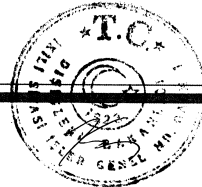
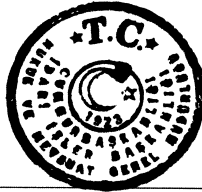
Cumhurbaşkanlığı Külliyesi
Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı
Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü
06560 Beştepe-Ankara
Türkiye

adresine iletilir.

10. Madde (Bir Akit Taraf ile Diğer Akit Tarafın Yatırımcıları arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü) ve 12. Madde (Akit Taraflar Arasındaki Uyuşmazlıkların Çözümü) kapsamındaki uyuşmazlıklara ilişkin Irak Cumhuriyeti'ne gönderilecek bildirimler ve diğer belgeler;

Irak Cumhuriyeti
Bağdat
Dışişleri Bakanlığı
Salhiya-Fadel-Al-Jamali Caddesi

adresine iletilir.



MADDE 14

Yürürlüğe Girme, Yürürlük Süresi, Tadil Etme ve Yürürlükten Kaldırma

1. İşbu Anlaşma, Akit Tarafların, yürürlüğe girmeye ilişkin gerekli dâhili yasal işlemlerin tamamlandığına dair yazılı ve diplomatik kanallarla yapılan bildirimlerden sonuncusunun alındığı tarihte yürürlüğe girer.
2. İşbu Anlaşma on (10) yıllık bir dönem boyunca yürürlükte kalır.
3. İşbu Anlaşma Akit Tarafların karşılıklı yazılı rızasıyla herhangi bir zamanda değiştirilebilir. Bu değişiklikler işbu Maddenin 1. fıkrasında belirtilen aynı yasal usul çerçevesinde yürürlüğe girer.
4. Akit Taraflardan her biri, bir yıl öncesinden diğer Akit Tarafa yazılı bir bildirimde bulunarak ilk on (10) yıllık dönemin sonunda Anlaşmayı feshedebilir. İlk on yıllık dönemin ardından Anlaşmanın geçerliliği beş (5) yıllık bir süre için bir kez uzatılır.
5. İşbu Anlaşmanın sona erdiği tarihten önce yapılan veya kurulan ve işbu Anlaşmanın diğer bir şekilde uygulanacağı yatırımlarla ilgili olarak, işbu Anlaşmanın diğer tüm Maddelerinin hükümleri sona erme tarihinden itibaren bir beş (5) yıl daha geçerli olmaya devam eder.

YUKARIDAKİ HUSUSLAR MUVACEHESİNDE, işbu Anlaşma Hükümetlerince yetkili kılınan ve aşağıda imzası bulunan temsilciler tarafından imzalanmıştır.

Miladi takvime göre 22 Nisan 2024 tarihinde, Hicri takvime göre ise 13 Şevval 1445'e denk gelen tarihte, Bağdat'ta Türkçe, Arapça ve İngilizce olmak üzere ikiye orijinal nüsha halinde, tüm metinler eşit derecede geçerli olmak üzere düzenlenmiştir. Yorumunda herhangi bir farklılık olması durumunda İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

IRAK CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA


Mehmet Fatih KACIR
Sanayi ve Teknoloji Bakanı


Dr. Haider Mohammed MAKKIYAH
Ulusal Yatırım Komisyonu Başkanı

